

zajisté také nepřipustí, aby došlo na neutrální půdě jeho úřadu k újmě jiného druhu, hlavně pokud jde o hospodářský rozsah a obsah výměnku. Kdyby pak byly časem vydány příslušnými zemědělskými korporacemi směrnice pro úpravu výměnku, třeba pouze jako subsidiární a právně nezávazná pomůcka notárova, bylo by dostatečně o reglementaci výměnku postaráno, aniž by se příliš zasahovalo do soukromovlastnické sféry účastníků. Vždyť obligatornost notářského spisu, požadovaná na př. při smlouvách svatebních a dědických, se plně osvědčuje, poněvadž zaručuje beze sporu co nejobjektivnější úpravu rodinných majetkových poměrů, a z té příčiny se také přejímá tato vázanost formy do osnovy nového občanského zákona, aniž by se to pocíťovalo jako obmezení smlouvajících účastníků. Námitka, jako by se tím smlouvy zdražovaly, naprosto neobstojí, neboť tak důležité smlouvy, jako jsou smlouvy o výměnek, stejně v každém případě jsou svěřovány k vyhotovení právníkům kancelářím a nikdo si je nespisuje doma. Spis notářský pak není nikterak nákladnější nežli listina prostá.

O výměnku pojednává dvanáct paragrafů osnovy (§ 1096 až 1107). Uvedu jejich text s příslušnou částí důvodové zprávy, to vše ve znění návrhu superrevisní komise, vydaného tiskem v roce 1931 (nákladem ministerstva spravedlnosti v Praze).

§ 1096: „Vymíní-li vlastník nemovitosti, odstupuje ji někomu jinému, pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva, sloužící k zaopatření, na doživotí nebo na jinou dobu neurčitou (výměnek), platí o tomto výměnku podle obsahu právního jednání, kterým byl zřízen, ustanovení o právech, z kterých se výměnek skládá, zejména na ustanovení o zaopatřovacím důchodu, o služebnosti bytu a t. p.

Z důvodové zprávy: „Superrevisní komise se přiklonila k stanovisku subkomitétu, při čemž se především dala vésti úvahou, že v zákoníku o právu občanském nelze postrádati ustanovení o výměnku, a dále že ustanovení o výměnku podle své převážné povahy náleží do práva obligačního. Návrhu, aby se o výměnku pojednávalo v předpisech o právech věcných, nebylo vyhověno. V § 1096 je dána definice výměnku. Definice tato neomezuje výměnek jen na selské usedlosti. Výměnek může být zřízen jak na dobu neurčitou, na př. na dobu vdovství, tak na doživotí nějaké osoby, a to nikoliv jen osoby z výměnku oprávněné. Podle obsahu právního jednání, kterým se výměnek zřizuje, platí o výměnku předpisy o jednotlivých subjektivních právech, z kterých se výměnek skládá, jmenovitě předpisy o zaopatřovacím důchodu, o služebnosti bytu a t. p., tím však jednotnost výměnku nemá být dotčena. Bylo-li vymíněno plnění na určitý čas, nejde o výměnek. Stejně nejde o výměnek při plnění, jež neslouží k zaopatření.“

Výraz „odstupuje“ — volen proto, poněvadž prý vyjadřuje nejlépe různorodost formy, kterou se obvykle předávají nemovitosti, z nichž se zřizuje výměnek. Nevysvětluje se však vůbec pojem slova

„odstupuje“. Z celého textu tohoto paragrafu lze snad usuzovati, že je ho užito ve smyslu „zci-zovati“. Není-li však nikde jinde v osnově žádného všeobecného ustanovení o „odstupu“ nemovitostí, měl tedy býti tento pojem blíže určen při výměnku. V této souvislosti třeba konstatovati, že osnova zrovna tak jako dosavadní občanský zákoník definitivně a vyčerpávajícím způsobem neřeší otázku právního pojmu a zařazení „smlouvy odstupní“, která je tolik v praxi užívaná a vžitá. Takové smlouvy jsou povahy různorodé: obsahují v sobě smlouvu tržovou, darovací, důchodovou, výměnkovou, služebnosti a t. d. Mají svůj specifický charakter, určený zvláštním účelem, jehož se jimi dosahuje. Uskutečňuje se v nich vlastně úprava rodinných majetkových poměrů mezi živými a současně i pro případ smrti; předcházejí a nahrazují často přechod nemovitého majetku v důsledku úmrtí. Je to útvar sui generis. Příslušné normování těchto smluv mělo proto býti pojato do osnovy buď v souvislosti se smlouvami darovacími, anebo s předpisy o výměnku. Je jisto, že i za platnosti nového občanského zákona budou často upisovány takové smlouvy odstupní; poněvadž pak nebude opory ve specifických předpisech zákonných, zůstane jejich právní struktura i nadále předmětem různých pochybností. Osnova pojednává o smlouvě odstupní pouze při společenství statků mezi manžely (§ 91.) a má býti za odstupní smlouvu svatební považována smlouva, kterou se mezi manžely zakládá společenství nemovitosti, zejména rolnické usedlosti, při čemž podíl na nemovitosti je poskytnut za majetek, který manžel přináší do manželství. Tímto úzkým pojetím odstupní smlouvy není však ani zdaleka vyčerpána právní kvalifikace její funkce.

(Pokračování.)

Zlatá slova o notářství

řekl dne 20. února 1936 u příležitosti zasedání Reichsfachgruppenratu notářů říšský vůdce právníků dr. Frank: „Německý právní stav vidí v notářích“ — tak prohlašuje říšský ministr dr. Frank — „nositele důvěry národa ve stát. — Všem, cokoli notáři říkají, co si přejí, činí anebo mohou činiti a všemu, co nepřátelé této instituce proti notářství říkají, lze klidně postavit vnitřní poznání, že bez notáře není myslitelná funkce sociální, státní a národní společnosti bez vzájemných protiv. Není možno, aby bez tohoto mostu důvěry, bez tohoto silného opěrného bodu důvěry v jednotlivce v každém postavení života, státu, aneb rodiny se vybuchovalo společenství. Notář jako nositel této důvěry ve stát je tudíž jedna z nejvýznamnějších postav tohoto momentu stálosti, který jest ve státě. Zrovna tak, jak patří k právní jistotě právní řád, potřebuje stát, který nechce býti pouze zařízením násilí, též notáře. Notář je tímto velikým osobním útvarem, jenž může říci sám o sobě, že slouží stále záruce práva, že přes život jednotlivce v individuálních službách vyrovnání zájmů státu a jednotlivce slouží velikému dějinnému úkolu.

Tak, myslím, musí toto zasedání začít zcela jasným poznáním bezvýhradného udržení nezávislého notáře ve svobodném povolání, jako nástroje důvěry mezi národem a státem. Zrovna tak, jak se vši energie a vzpírám u advokátů všem pokusům o přeměnu advokacie v úřad, kteréžto pokusy se vždy znovu opakují, zrovna tak bych se — ovšem na jiné rovině, neboť notáři mají přece v určitém směru povahu úředníků — ohradil proti tomu, aby tento proces přeměny v úřad nějakým zvlášť výrazným způsobem nastal též u notářů, takže by povaha svobodného povolání, již pouze jest spojena sféra důvěry národa oproti státu notářem, jakýmkoliv způsobem byla dotčena anebo

ohrožena. Musíme si v notáři udržeti tohoto reprezentanta důvěry, svobodně tvůrčího a z vlastního podnětu jednajícího. Tu se ohradíme v tomto širším smyslu též proti rozšíření tendenci k přeměňování v úřad v jakémkoliv formě.

Když se postaví taková osobnost důvěry jako notář do středu práva a společenského bytí národa, pak jest zcela samomozřejmé, že nutno opatřiti tuto osobnost jakýmsi druhem totalitního nároku. Podobně jako advokát musí mít pro sebe monopol pro svůj obor působnosti, musíme při skutečně logickém promýšlení našeho sociálního vybudování a našeho právního řádu, přijíti k tomuto totalitnímu nároku notáře, který zní v tom smyslu, že se notářství vybaví podle možnosti výlučnou listinnou příslušností též oproti úřadům správním, které působí ve věcech vlastních. Již jednou jsem vyslovil, že když již stát, který to právem a se vším důrazem stále bude činiti, slučování záležitostí státních s jakýmkoli jinými záležitostmi, obzvláště povahy hospodářské, se vyhýbá, není též možno, aby přímo neb nepřímo jeho úřady anebo veřejné korporace, jako případně obce, svá ověření anebo snad dokonce listiny, které má notář vyhotovovat, vyhotovily ve vlastní režii. Jsem zcela toho mínění, že je nutno zříditi listinný monopol notáře.

Třetí hledisko by bylo, že by podle této totality listinného úřadu notáře notář přišel jako stavovský reprezentant do jasného vlastního začlenění. Podle mého mínění by též tomuto zasedání dnešnímu, jako třetí veliká myšlenka, bylo dáno vybudování samosprávy notářů komorami a vlastní čestnou jurisdikcí. Myslím, že notáři prokázali, že dovedou se sami spravovat. Je zde zcela dána paralela s advokáty. Též v bodu čestné jurisdikce, myslím, že by tato samospráva mohla býti zajištěna, při čemž podle okolností by byla myslitelná další paralela, že by ve vyšších instancích této notářské čestné jurisdikce se snad dalo uvažovati též o přivzetí soudních radů za přísedící.

Pak přichází jako další úkol, velmi těžký, ale právě vzhledem k dějinnému stanovisku, které jsem dnes v první řadě zdůraznil, též velmi sporný, rozšíření činnosti notářů podle možnosti nejvíce přes to, co jsem již řekl, asi tak, že se muselo podniknouti veliké tažení proti nešvarům na poli osvědčení, pro která notáři sami o sobě by byli příslušni. Dalo by se zde klidně mluvit o jakémsi druhu černé práce na poli notářství, kde tu i tam více nebo méně temné postavy ve velikém množství pracují s notářskými formuláři, a tím toto působení notáře, v zájmu zajištění poměrů národa a státu nepostradatelné. mění přímo v šablonu, jinými slovy, to, co v konkrétním životním případě jest dáno jako pracovní úkol notáři, rozmnožováním formularismu se mění v pravý opak.

Vzpomínám zde na banky a spořitelny, které zasílají zcela vyplněné notářské formuláře. Každý z vás ví z praxe, že tento nešvar tu i tam velice se rozšířil a že je nutno proti tomu co nejostřeji se postaviti, asi tak, že by bylo lze klidně začít boj s pojmem černé práce aneb podezřelé praxe podle druhu advokátního pokoutnictví, zde proti druhu notářského pokoutnictví. Toto jest nebezpečí, nejen pro důstojnost vašeho stavu, nýbrž též pro důstojnost našich veřejno-právních poměrů.

Shrnuje, rád bych ještě jednou tyto body formuloval ve čtyřech zásadách takto:

1. Bezpodmínečné udržení nezávislého notáře ve svobodném povolání a jako nástroje důvěry mezi národem a státem, včetně boje proti jakémukoli přeměňování v úřad a jakémukoli stupňování závislosti notáře.
2. Vybavení notářství podle možnosti výlučnou příslušností listinnou a též oproti úřadům správním, které jsou činnými ve věci vlastní.
3. Vybudování samosprávy notářů komorami a vlastní čestnou jurisdikcí.
4. Boj proti dalšímu omezování pracovní působnosti notáře v zájmu pěstování práva a odstranění nepřínlivé hospodářské situace notářů.

Též slova státního sekretáře dr. Schlegelbergera, jehož jméno je právníkům jako autora odborných právnických děl dobře známo, najdou v kruzích všech notářů přátelského porozumění:

„Mohu o sobě říci, že pro mne notář, jak ho chceme tvořit, není žádným novým objevem, nýbrž již po léta jsem v hloubi srdce přesvědčen, že potřebujeme notáře,

kterí by úřadovali svobodně, hrdě, nezávisle a stavovsky uvědoměle. Jsem pevně přesvědčen, že stát nemůže postrádati notáře. Jsem dále pevně přesvědčen, že jest jedním z našich nejvznešenějších a nejnaléhavějších úkolů, tohoto notáře, jak si ho představujeme, tak pevně zakotviti, že by národ mohl s ním počítati jako s pevnou silnou součástí našeho právního řádu. K tomu je podle mého názoru zapotřebí dvojí: předně, aby notář měl nutný životní prostor. Tím rozumím nikoli materiální zajištění, které z tohoto hlediska můžeme označovati nikoli jako nejdůležitější, nýbrž tím rozumím jasného a potřebám života schopného notářství, přiměřené ohraničení příslušností. V souhlase s říšským ministrem dr. Frankem mám zato, že jest důležité a přední úlohou, najíti správně tuto hranici příslušnosti. Že při tom přirozeně též všeobecné finančně-politické úvahy mají význam, které říšský ministr dr. Frank označil tak vážnými a důležitými, jest samozřejmým.

Druhé, co jest nutno, jest, aby povinnost notáře vůči veřejnosti byly tak silně jasně zobrazeny, že by se pak jako zrcadlový obraz těchto povinností rýsoval též okruh práv, odpovídající úřadu notáře.

Mám určitou naději, že se nám podaří začleniti notářství tímto způsobem do právního řádu. Tato naděje zakládá se podstatně na tom, že se nám již delší dobu daří, v nejužší spolupráci s pány notáři samými na těchto věcech budovati. Mám určitou naději a očekávám, že když nyní předložím německému národu nový zákon o notářství, se tento stane nejen požehnáním pro notáře, nýbrž též požehnáním pro právní řád a pro německý národ, ale též přesto důkazem pro to, jak jest kamarádká spolupráce plodná.

—gr.—

Vr. s. rada K. WANDAS:

Pojistky v řízení pozůstalostním.

V průběhu řízení pozůstalostního velmi často naskytou se případy, jak zacházeti s pojistkami zůstavitelovými (správně s pojistným) ve příčině jejich vřadění do jmění (aktiv) pozůstalostního čili nic. — Již před převratem byly tyto případy zjevem častým, a stěžejní úvahu v tom směru obsahoval věstník bývalého ministerstva spravedlnosti ve Vídni, ročník 1916, stránka 290 a násl. Srovnale s touto úvahou vyšlo po převratu ve sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu v Brně — dr. Vážného — rozhodnutí čis. 5662 (ze dne 19. ledna 1926, R I 1108/25!), které jasně řeší jeden případ pojistek znějících pro dědice zákonné. — Uvádí v důvodech, že podle § 97, resp. patentu, musí pozůstalostní inventář obsahovati přesný, úplný souhrn (seznam) všeho jmění movitého i nemovitého, v jehož držbě byl zůstavitel při své smrti a udat jeho tehdejší hodnotu. S tímto ustanovením zákona, že do inventáře jest pojmuti jmění, v jehož držbě byl zůstavitel při své smrti, nelze srovnati a zřejmě tomuto ustanovení odporuje, když nižší soudy zařadily do aktiv pozůstalosti také životní pojistky na Kč... Tyto pojistky znějí pro zákonité dědice zůstavitelovy, tudíž pro osoby třetí. Nárok z nich na pojistné kotví nikoliv v právu dědickém, nýbrž ve smlouvě pojišťovací a dospělým stal se teprve smrtí zůstavitelovou. Zůstavitel neměl nároku na pojistné, pročež nečiní pojistné a nárok na ně součástí jmění zůstavitelova, a proto do aktiv pozůstalostních nepatří (cituje se zákon z 23. XII. 1917 č. 501 ř. z. § 133). Stížnost do zařazení pojistek do aktiv pozůstalostních jest tudíž důvodnou a bylo pojistky ze jmění pozůstalostního a z inventáře vyloučiti. Následkem toho netřeba opatření se strany soudu pozůstalostního ve příčině odporujících si nároků mezi vdovou a odkazovníky na vydání pojistného a odpadá tudíž z usnesení nižších soudů poukaz těchto účastníků pozůstalostních na pořad práva.

II.

Tato jasná a přiléhavá úvaha jest obsažena v širší úvaze bývalého ministerstva spravedlnosti z roku 1916, stránka 290, 291 — kde se pojednává o pojistkách ve prospěch osob třetích, jednak se stanoviska občanskoprávního (tedy pojetí či nepojetí pojistného do aktiv pozůstalostních v projednáních protokolu), jednak s hlediska úřadu poplatkového (finačního), značně odchylného od stanoviska občansko-právního. Poněvadž nevráždění pojistného do aktiv pozůstalostních má dalekosáhlý právní dosah zejména